

Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa (ENSZ BT) és az Európai Unió (EU) Tanácsa által elfogadott korlátozó intézkedések (szankciók)

I. Szankciók jogalapjai

I.1. ENSZ szankciók

Az **Egyesült Nemzetek** Alapokmánya (Magyarországon kihirdette az 1956. évi I. törvény) 25. cikkének értelmében a Biztonsági Tanács határozatait az ENSZ tagállamoknak végre kell hajtaniuk. Az ENSZ Alapokmány 41. cikke alapján a Biztonsági Tanács a nemzetközi béke és biztonság fenntartása vagy helyreállítása érdekében bizonyos, fegyveres erők felhasználásával nem járó rendszabályok, azaz korlátozó intézkedések (szankciók) foganatosításáról határozhat. E szankciók a nemzetközi béke és biztonság érdekében folytatott nemzeti és többoldalú külpolitikai fellépés egyik eszközét jelentik.

Az egyes országokkal szembeni általános, egy adott ország egész lakosságát sújtó általános kereskedelmi embargók mellett az 1990-es évek elejétől kezdve terjedt el az ún. célzott szankciók elfogadása (targeted sanctions), amelyek közvetlen csak azokat a személyeket, illetve szervezeteket sújtják szankciókkal, akik felelőssé tehetőek a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető, vagy egyébként a nemzetközi jogba ütköző cselekményekért.

A Biztonsági Tanács az elmúlt két évtized során többek között a következő országok esetében döntött szankciós intézkedések bevezetéséről: Afganisztán, Angola, Dél-Afrikai Köztársaság, Zimbabwe, Etiópia és Eritrea, Elefántcsont Part, Haiti, Irak, Irán, Libéria, Líbia, Kongói Demokratikus Köztársaság, Ruanda, Sierra Leone, Szomália, Szudán, volt Jugoszlávia.

Ezen túlmenően a Biztonsági Tanács szankciókat rendelt el 1267(1999). sz. és többször módosított határozatában az Al-Kaida szervezet és a Talibán, illetve a velük kapcsolatba hozható személyek és entitások ellen, valamint 1373(2001) sz. határozatában általában a terroristák és terrorista szervezetek ellen. A BT a 1267(1999) sz. határozatában döntött egy Szankciós Bizottság létrehozásáról is, amely a tagállamok információi alapján kiválasztja azokat a terroristákat és terrorista szervezetekkel, akikkel szemben az ENSZ tagállamainak a korlátozó intézkedéseket foganatosítania kell.

A ENSZ BT jelenleg hatályos határozataiban meghatározott szankciók, a szankciók által sújtott személyek és szankciós bizottságok a következő honlapon elérhetőek: www.un.org/sc/committees és <http://www.un.org/sc/committees/1267/consolist.shtml>

I.2. EU szankciók

Az **Európai Unió** közös kül- és biztonságpolitikája keretén (KKBP) belül dönt korlátozó intézkedések bevezetéséről, egyrészt az ENSZ BT határozatainak közös végrehajtása céljából, másrészt pedig az uniós külpolitika érvényesítése érdekében. Első lépésként az **EU Tanácsa** a KKBP keretében, az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 15. cikke alapján **közös álláspontra** fogad el, mely a tagállamokra nézve kötelező. A közös álláspontra nem rendelkezik közvetlen hatállyal, ezért végrehajtása az EU tagállamokban nemzeti jogszabály útján történik.

Amennyiben a korlátozó intézkedések az Európai Közösség hatáskörébe tartozó kérdésekre is kiterjednek (pl. kereskedelmi tilalmak, vagyoni, pénzügyi korlátozó intézkedések), a közös álláspont alapján az Európai Közösség létrehozásáról szóló Szerződésnek (EKSZ) 60., 301., esetleg 308. cikkeinek megfelelően az Unió **Tanácsa** a tagállamokban közvetlenül alkalmazandó és közvetlenül hatályos **rendeletet** fogad el.

Az Európai Unió következő honlapja tartalmazza a korlátozó intézkedéseket elrendelő hatályos közös álláspontokat és tanácsi rendeleteket angol nyelven:

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/cfsp/sanctions/index.htm

Ezen túlmenően a közös álláspontok és tanácsi rendeletek az Európai Unió Hivatalos Lapjában megjelennek magyarul is, illetve a www.eur-lex.europa.eu jogszabályokat tartalmazó honlapon is elérhetőek az EU valamennyi hivatalos nyelvén.

II. Szankciók típusai

A szankciók tartalmuk szerint a következő **típusú intézkedéseket** foglalják magukban:

1. **fegyverembargó** (*haditechnikai eszközök, technológiák exportjának, tranzitjának, importjának a tilalma, illetve kapcsolódó szolgáltatások nyújtásának a tilalma*);
2. **egyéb kereskedelmi korlátozások** (*pl. kettős-felhasználású termékek exportjának, tranzitjának, importjának a tilalma, illetve kapcsolódó szolgáltatások nyújtásának a tilalma, fa, gyémánt, belső elnyomásra felhasználható termékek exportjának és importjának tilalma stb.*);
3. **vagyoni korlátozó intézkedések** (*pénzeszközök és egyéb gazdasági erőforrások befagyasztása, valamint a hozzáférhetővé tételük tilalma*);
4. **katonai tevékenységekhez, haditechnikai eszközök, kettős-felhasználású termékek kiviteléhez, kapcsolódó szolgáltatások nyújtásához pénzügyi támogatásnyújtás, finanszírozás tilalma**;
5. **beutazási és tartózkodási tilalmak**;
6. **egyéb korlátozó intézkedések** (*pl. repülési tilalom*)

A kereskedelmi korlátozások, fegyverembargók és katonai tevékenységek pénzügyi támogatásának tilalma továbbra is egy **adott ország egésze ellen** irányul oly módon, hogy tilos az adott országban történő felhasználásra, ott bejegyzett, tartózkodó jogalanyok számára valamilyen terméket exportálni, vagy az adott országból ilyen terméket, technológiát importálni.

A célzott szankciók esetében a **megcélzott személyi kört** illetően különbséget lehet tenni:

1. terroristák elleni korlátozó intézkedések¹ és
2. az egyes országokban elkövetett cselekményekért felelős, ezen országhoz kötődő természetes és jogi személyek, egyéb entitások elleni korlátozó intézkedések között.

¹Lásd a többször módosított és kiegészített 1267 ENSZ BT határozatot és annak uniós szinten egységes végrehajtása érdekében elfogadott 2002/402/KKBP többször módosított közös álláspontot és 881/2002/EK tanácsi rendeletet, valamint a többször módosított és kiegészített 1373 ENSZ BT határozatot, valamint az annak végrehajtása érdekében elfogadott, többször módosított 2001/931/KKBP közös álláspontot és 2580/2001/EK tanácsi rendelet tanácsi rendeletet.

III. Mentelési lehetőségek

A korlátozó intézkedéseket elrendelő BT határozatok és uniós jogi aktusok szinte valamennyi esetben részletesen rendelkeznek az egyes korlátozó intézkedések végrehajtása alóli esetleges mentelési lehetőségekről, és a mentelésre vonatkozó eljárásról.

Ezek az esetek köthetnek bizonyos termékek exportjához, vagy a vagyoni jellegű korlátozó intézkedéseknél a mindennapos életvitelhez szükséges pénzeszközökhöz. Az eltérő típusú menteléseket Magyarországon különböző hatóságok végzik (ld. részletesebben az V. pontban)

IV. A korlátozó intézkedések megsértésének következménye

A korlátozó intézkedést elrendelő uniós jogi aktusok tagállami kötelezettségként írják elő a korlátozó intézkedésbe ütköző magatartások szankcionálását, valamint az egyes tagállamokban előforduló ilyen esetekről részletes információszolgáltatási kötelezettségeket is előírnak a tagállamok és a tagállamok jogalanyai számára.

V. A korlátozó intézkedések végrehajtása Magyarországon

V.1. Fegyverembargók és kettős felhasználású termékek exporttilalma, valamint kapcsolódó szolgáltatások nyújtásának tilalma, illetve a tilalom alóli kivételek

A haditechnikai eszközök és kettős felhasználású termékek kereskedelme engedélyhez kötött tevékenység Magyarországon is. A haditechnikai eszközök és kettős felhasználású termékek kereskedelmére, valamint a kapcsolódó szolgáltatások nyújtására vonatkozó korlátozások végrehajtásáért Magyarországon a következő szerv felel:

Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal (MKEH)
1024 Budapest, Margit krt. 85.
www.mkeh.gov.hu

A MKEH jogosult az uniós közös álláspontokban és tanácsi rendeletekben meghatározott szankció alóli kivételek alá tartozó esetben az engedélyt megadni (mentelés).

Kapcsolódó jogszabályok:

16/2004. (II. 6.) Korm. rendelet a haditechnikai eszközök és szolgáltatások kivételének, behozatalának, transzferjének és tranzitjának engedélyezéséről;

50/2004. (III.23.) Korm. rendelet a kettős felhasználású termékek és technológiák külkereskedelmi forgalmának engedélyezéséről;

260/2006. (XII. 20.) Korm. rendelet a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatalról

V.2. Beutazási és tartózkodási korlátozások, tilalmak:

A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény 38. §-a, illetve a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló a 2007. évi II. törvény 43. §-a képezi jogalapját a magyar jogrendben annak, hogy az ENSZ BT, illetve az Európai Unió Tanácsa által

meghatározott beutazási és tartózkodási korlátozást Magyarország végrehajtsa. A beutazási és tartózkodási tilalmat a magyar idegenrendészeti hatóság rendeli el:

Bevándorlás és Állampolgársági Hivatal (BÁH)

1117 Budapest, Budafoki út 60.

Tel: 463-91-00.

www.bmbah.hu

V.3. Vagyoni jellegű korlátozó intézkedések

Mivel a vagyoni korlátozó intézkedések (pénzeszközök és gazdasági erőforrások befagyasztása, azaz az azokkal való rendelkezési jog korlátozása, valamint a hozzáférhetővé tételük tilalma), az Európai Közösség hatáskörébe tartoznak², valamennyi esetben az Európai Unió Tanácsa rendeleteiben is szabályozásra kerülnek. E rendeletek közvetlenül alkalmazandók és közvetlenül hatályosak valamennyi tagállam, így Magyarország területén is. E rendeletek végrehajtását Magyarországon az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról, valamint az ehhez kapcsolódóan egyes törvények módosításáról szóló 2007. évi CLXXX. törvény (továbbiakban: a Vkv. tv.) biztosítja, amely 2008. február 1-jén lépett hatályba.

A tanácsi rendeletek, és az azokban elrendelt korlátozó intézkedések tehát valamennyi magyar állampolgárra, magyar jogi személyre és egyéb szervezetre nézve kötelezőek.

A vagyoni jellegű korlátozó intézkedések a tanácsi rendeletek mellékletében megjelölt személyek és entitások Magyarországon fellelhető pénzeszközeinek és gazdasági erőforrásainak befagyasztását írják elő. A tanácsi rendeletek meghatározzák, hogy mit kell pénzeszközön, illetve gazdasági erőforráson érteni, és hogy pontosan milyen tranzakciókra, a rendelkezési jog milyen korlátozására terjed ki a tilalom.

A Vkv. tv. 22. §-a, illetve a 314/2006 (XII.23.) Korm rendelet 18. § (4) bekezdése szerint az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló törvény szerinti pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés foganatosításáért felelős szerv a:

Vám és Pénzügyőrség Központi Bűnüldözési Parancsnokság (VPOP-PIO)

Pénzügyi Információs Osztály

Cím: 1122 Budapest, Hajnóczy u. 7–9.

Telefon: 06-1-4568–111

Fax: 06–1-4568–154

email: vpkbp.fiu@vam.gov.hu

A Vkv. tv. 3. § alapján a VPOP-PIO vizsgálja meg azt, hogy a rendeletek mellékletében szereplő természetes és jogi személyek rendelkeznek-e Magyarországon a korlátozó intézkedés hatálya alá tartozó pénzeszközzel vagy gazdasági erőforrással, illetve pozitív eredmény esetén értesíti a vagyon fekvése szerinti illetékes bíróságot. A bíróság végzéssel a korlátozó intézkedés végrehajtása érdekében zárlatot rendel el.

² Lásd az Európai Közösség létrehozásáról szóló szerződés 60. és 301. cikkét

A tanácsi rendeletek előírják azt is, hogy az adott ország területén lakóhellyel, tartózkodási hellyel vagy székhellyel rendelkező jogalanyoknak mindazon információkról tájékoztatni kell egy illetékes tagállami hatóságot, illetve közvetlenül a Bizottságot, amelyek elősegíthetik a vagyoni jellegű korlátozó intézkedések betartását (pl. vagyoni jellegű korlátozó intézkedések alapján foganatosított intézkedésekről). Magyarországon a Vkv. tv. 5. § (2) bekezdése alapján az illetékes tagállami hatóság, amelyet ezekről az információkról tájékoztatni kell a:

Pénzügyminisztérium
1051 Budapest, József nádor tér 2–4.
Postafiók: 1369 Pf.: 481
Tel. +36-1-318-2066, +36-1-327-2100
Fax +36-1-318-2570, +36-1-327-2749
www.pm.gov.hu

A pénz- és tőkepiaci szereplők, illetve biztosító társaságok (a továbbiakban: a pénzügyi szolgáltatók) tekintetében a tájékoztatási kötelezettség teljesítését a következő jogszabály rendelkezések teszik lehetővé:

- 2003. évi LX. törvény a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről, 157.§ (7)-(8) bek.;
- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról, 51. § (9)-(10) bek.;
- 2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról, 370.§ (11)-(12) bek.

Az említett jogszabályok alapján a pénzügyi szolgáltatók mentesítést nyertek a bank- és értékpapírtitok, biztosítási titok megtartásának kötelezettsége alól korlátozó intézkedés hatálya alatt álló személy és entitás esetén, és ez alapján eleget tudnak tenni az Európai Unió tanácsi rendeleteiben foglalt információszolgáltatási kötelezettségüknek.

A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény 85. §-a lehetővé teszi teljes cégek működésének felfüggesztését, vagyona vonatkozó biztosítási intézkedés elrendelését, illetve vagyonának zárolását amennyiben azok korlátozó intézkedés hatálya alá esnek³.

V.4. Mentés egyedi esetben a vagyoni korlátozó intézkedés alól

Amennyiben a korlátozó intézkedések alól mentesítésnek van helye, a mentesítés iránti kérelmet a VPOP-PIO-hoz kell benyújtani (Vkv. tv. 6. §), amely a kérelmet a szükséges konzultációk lefolytatását követően a bíróságnak továbbítja. A bíróság a kérelemről 60 napon belül dönt.

³ A 85. § szerint, ha a cégbíróság hivatalos tudomására jut, hogy a cég vagy annak tagja nemzetközi jogi kötelezettségen alapuló, illetve KKBP közös álláspont vagy EK rendelet által elrendelt vagyoni (gazdasági) korlátozó intézkedés hatálya alá tartozik, a cégbíróság a cég működését felfüggeszti, és a cég vagyona biztosítási intézkedést, illetve zárlatot rendel el. Ennek során a bíróság felhívja a cég számláját vezető pénzügyi intézményt, hogy a felhívás kézhezvételét követően sem a cég, sem más javára kifizetést ne teljesítsen

V.5. A korlátozó intézkedések megsértésének következménye

A korlátozó intézkedések megsértésének Magyarországon büntetőjogi következményei vannak.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény a következő tényállásban szabályozza közvetlenül a nemzetközi szankciók megsértését:

- a 261/A. §. értelmében a nemzetközi gazdasági tilalom megsértése büntett, beleértve annak előkészületét is, illetve a feljelentés elmulasztása vétség;

Ezen felül vétségek követ el a 214. § értelmében, aki a vele szemben elrendelt beutazási és tartózkodási tilalmat megsérti.